

**МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ (м. Київ)**

Міщенко Світлана Олегівна

УДК 331.522

**РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ
В УМОВАХ ТРУДОРЕСУРСНОЇ ВОЛАТИЛЬНОСТІ**

Спеціальність 08.00.07 – демографія, економіка праці,
соціальна економіка і політика

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі управління персоналом та економіки праці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України Міністерства соціальної політики України (м. Київ).

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Калініна Світлана Петрівна,
Інститут підготовки кадрів державної служби
зайнятості України Міністерства соціальної
політики України (м. Київ), завідувач кафедри
теоретичної та прикладної економіки

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Петрова Ірина Леонідівна**, Університет економіки та права «КРОК» Міністерства освіти і науки України (м. Київ), завідувач кафедри маркетингу та поведінкової економіки;

кандидат економічних наук **Юрчик Ірина Борисівна**, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри економіки та міжнародних відносин.

Захист дисертації відбудеться «28» січня 2021 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.891.01 в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17.

Автореферат розісланий «__» грудня 2020 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук

С. П. Ланська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Економічний розвиток держави безпосередньо пов'язаний зі станом ринку праці як важливим елементом соціально-економічної системи. Одночасно ринок праці є одним з найбільш складних елементів даної системи, який, з одного боку, виступає важливою передумовою досягнення цілей економічного розвитку, а з іншого – залежить від стану трудових ресурсів, що обумовлює важливість вироблення відповідних регуляторних механізмів з урахуванням просторово-територіальної специфіки економічної діяльності.

Враховуючи дієвість регіонального рівня регулювання ринку праці, а також визначальну роль промисловості у функціонуванні народногосподарського комплексу України, питання стабільності трудових ресурсів ринку праці промислових регіонів набуває на сучасному етапі першочергового значення.

Дослідженню питань становлення та розвитку ринку праці присвячено праці видатних зарубіжних вчених І. Валлерстайна, К. Маркса, М. Піоре, Д. Рікардо, П. Самуельсона, Ж.-Б. Сея, У. Фарра та ін.

Проблематика регулювання ринку праці становить сферу наукових інтересів таких вітчизняних вчених, як С. Бандур, Л. Безтелесна, А. Колот, Ю. Куліков, Ю. Маршавін, М. Масхма, В. Надрага, Г. Назарова, В. Никифорова, В. Петюх та ін.

Аналізу особливостей трудових ресурсів економіки присвячено наукові роботи В. Антонюк, С. Гринкевич, О. Дороніної, С. Калініної, Л. Лісогор, Л. Мартинової, І. Петрової, А. Поручника, Т. Шкоди, Н. Тяхтенко та ін.

Одночасно, не дивлячись на значну кількість робіт як зарубіжних, так і вітчизняних вчених з досліджуваної проблематики, питання регулювання ринку праці промислового регіону з урахуванням специфіки проявів трудових ресурсів волатильності вимагають подальшого опрацювання.

Вищезазначене обумовило вибір теми дисертаційної роботи, мету і змістовну спрямованість дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематики науково-дослідної роботи Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за держбюджетними науково-дослідними темами «Інституціональне забезпечення ринку праці України в умовах соціально-економічної нестабільності» (номер державної реєстрації 0115U004041), в рамках якої проаналізовано організаційно-інфраструктурне забезпечення регулювання ринку праці в умовах трудових ресурсів волатильності, визначено напрямки подолання трудових ресурсів волатильності на регіональному рівні; «Розвиток ринку праці України в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0118U004241), в рамках якої проаналізовано міграційні наміри учнівської молоді.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретико-методологічних основ дослідження ринку праці та розробка науково-практичних рекомендацій щодо регулювання ринку праці промислового регіону з урахуванням проявів трудових ресурсів волатильності.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено і вирішено такі задачі:

- дослідити теоретичні основи формування і розвитку ринку праці;
- проаналізувати методологічні засади регулювання ринку праці в контексті трудових ресурсів економіки;

- ідентифікувати організаційно-інфраструктурне забезпечення регулювання ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності;
- проаналізувати стан і динаміку розвитку ринку праці України в контексті трудоворесурсної волатильності;
- оцінити вплив трудоворесурсної волатильності на розвиток ринку праці промислового регіону;
- здійснити суб'єктно-функціональний аналіз збалансованості регіонального ринку праці в аспекті протидії трудоворесурсній волатильності;
- ідентифікувати перспективні інституційно-організаційні важелі забезпечення збалансованості регіонального ринку праці;
- визначити перспективні напрямки подолання трудоворесурсної волатильності ринку праці промислового регіону;
- запропонувати формування виробничо-освітніх кластерів як напрям протидії трудоворесурсній волатильності ринку праці промислового регіону.

Об'єктом дослідження є процес регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади та організаційно-економічний механізм регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи виступають положення сучасної економічної теорії, наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених в області дослідження проблем розвитку і регулювання ринку праці, а також трансформації трудоворесурсного забезпечення економіки.

Методологічною основою дисертаційної роботи є комплекс методів і підходів, які забезпечують концептуальну єдність дослідження: діалектичний метод наукового пізнання, а також загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: метод історичного аналізу (для розробки генезису теорій ринку праці); метод системного аналізу (для здійснення систематизації факторів впливу на розвиток ринку праці); метод статистичного та порівняльного аналізу (для аналізу динаміки розвитку ринку праці України); метод прогнозування (для оцінки прогнозної динаміки індикаторів трудоворесурсного забезпечення у регіональному розрізі) та ін.

Інформаційну базу дослідження становлять Закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, дані Державної служби статистики України, аналітичні матеріали Організації Об'єднаних Націй, Міжнародної організації праці, Міжнародної організації з міграції, монографічні та періодичні наукові видання, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження ринку праці та розробці науково-практичних рекомендацій щодо регулювання ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності з урахуванням специфіки промислових регіонів.

Конкретні наукові результати, які характеризують новизну проведеного дослідження, полягають у такому:

вперше:

виходячи з домінуючої ролі трудоворесурсного чинника у забезпеченні розвитку

ринку праці (управління процесом формування трудових ресурсів у кількісному вимірі; забезпечення професійної підготовки трудових ресурсів; управління розподілом та перерозподілом трудових ресурсів; забезпечення повного та ефективного використання наявних трудових ресурсів), у науковий обіг введено поняття *трудоресурсної волатильності* (як індикатора дієвості державної політики регулювання ринку праці), під якою запропоновано розуміти нестабільний стан трудоресурсного забезпечення економіки, який є наслідком тривалого порушення функціонального зв'язку між структурно-галузевими потребами економіки у робочій силі і системою професійно-кваліфікаційної підготовки працівників;

удосконалено:

теоретико-методологічні основи дослідження ринку праці, а саме висунуто та підтверджено *гіпотезу* щодо впливу трудоресурсної волатильності на трансформацію механізмів регулювання ринку праці у напрямі домінування просторово-трудоресурсного аспекту регуляторного впливу держави на стан ринку праці, що обумовлює визначальну роль випереджального формування просторово-територіальної збалансованості ринку праці за професійно-освітньою складовою;

організаційно-економічні засади регулювання ринку праці, а саме розроблено цілісне концептуальне забезпечення регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоресурсної волатильності, в основу якого покладено просторово-трудоресурсний підхід: розроблено *структурну схему піраміди цілей регулювання ринку праці*, що має ієрархічну побудову, визначальною ознакою якої є реалізація відповідних цільових орієнтирів регулювання у просторі ініціювання загальної мети на певний рівень – глобальний, стратегічний, тактичний; запропоновано *організаційно-економічний механізм регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоресурсної волатильності*, який втілює структуровані підходи до побудови *концептуальної стратегії інклюзивного розвитку ринку праці промислового регіону* – передача імпульсу на наступний рівень регулювання, узгодження професійно-кваліфікаційної структури пропозиції робочої сили з техніко-технологічними параметрами робочих місць тощо, – основними детермінантами якої є інтеграція, економічне стимулювання, інформаційно-комунікаційне забезпечення;

концептуально-функціональне забезпечення регулювання ринку праці, а саме, виходячи зі змісту *структурної схеми функціонування ринку праці*, яка враховує дію глобальних, інституційних, локальних факторів впливу на ринок праці, розроблено *концептуально-інституційний механізм регулювання ринку праці в умовах трудоресурсної волатильності*, компонентна структура якого (вплив зовнішніх ринків, дія комплексу мультиспрямованих чинників, ієрархічно підпорядковані цілі регулювання ринку праці, багаторівнева інфраструктура ринку праці тощо) визначає передумови запобігання трудоресурсній волатильності територій у довгостроковій перспективі;

отримали подальшого розвитку:

теоретичні основи дослідження ринку праці, а саме розроблено *генезис економічних теорій ринку праці*, з використанням якого запропоновано *класифікацію ринку праці*, яка, поряд з усталеними класифікаційними ознаками (просторово-територіальний аспект регулювання; ступінь прогнозування; специфіка трудової діяльності), враховує трудоресурсну кон'юнктуру ринку праці (поточно-забезпечений трудовими ресурсами; перспективно-забезпечений трудовими ресурсами; волатильний ринок праці);

теоретико-прикладні засади регулювання ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності, а саме, виходячи з того, що *регулювання ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності* необхідно розглядати як сукупність методів та інструментів інституційно-організаційного впливу, за допомогою яких держава виконує взаємопов'язані функції щодо формування спрямованості системи трудоворесурсного забезпечення на безперервне підвищення ефективності функціонування економіки, запропоновано *схему диференціації методів регулювання ринку праці* (за напрямком впливу, за засобом реалізації, за формою впливу, за об'єктом впливу, за тривалістю впливу, за рівнем впливу, за засобом впливу); розроблено *компонентну модель організаційно-інфраструктурного забезпечення регулювання ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності*, спрямовану на стабілізацію демографічних і міграційних процесів, формування передумов продуктивної зайнятості, і як наслідок – на економічний розвиток територій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані висновки теоретичного та науково-прикладного характеру виступають основою формування організаційно-економічних засад регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності.

Рекомендації та пропозиції, викладені в дисертації, використовуються:

на обласному рівні: в діяльності Донецького обласного центру зайнятості (м. Краматорськ) (довідка № 11/1474/01-41-19 від 18.11.2019 р.) – результати прогнозування індикаторів трудоворесурсного забезпечення економіки регіону; Донецької торгово-промислової палати (м. Маріуполь) (довідка № 318/01.07-16-1 від 25.11.2019 р.) – концептуальна схема стратегії інклюзивного розвитку ринку праці промислового регіону; Ради Об'єднання організацій роботодавців Донецької області (м. Маріуполь) (довідка № 50 від 08.11.2019 р.) – обґрунтування доцільності реалізації концептуальної стратегії інклюзивного розвитку ринку праці промислового регіону;

на міському рівні: в діяльності Виконавчого комітету Маріупольської міської ради (довідка № 43.4-79018-43.4.1 від 18.11.2019 р.) – результати суб'єктно-функціонального аналізу збалансованості ринку праці промислових регіонів; Маріупольського міського центру зайнятості (довідка № 01/5397/06-16/19 від 10.11.2019 р.) – результати визначення перспективних професійно-освітніх мотивів молоді м. Маріуполь щодо вибору сфери професійної діяльності;

на мікрорівні: в діяльності ККП «Маріупольтепломережа» (довідка № 61.3.5-52030-61.1 від 17.09.2019 р.) – висновок щодо необхідності створення в рамках системи регулювання ринку праці виробничо-освітніх кластерів; ТОВ «Сервісінвестбуд» (м. Маріуполь) (довідка № 37/9976 від 22.11.2019 р.) – результати оцінки впливу трудоворесурсної волатильності на розвиток ринку праці Донецького регіону;

Наукові результати дисертації використовуються також у навчальному процесі Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (м. Київ) при викладанні дисциплін «Ринок праці та державне регулювання зайнятості», «Ринок праці та функціонування служби зайнятості», «Управління трудовим потенціалом» (довідка № 492/20/19 від 10.09.2019 р.), Приазовського державного технічного університету МОН України (м. Маріуполь) при викладанні дисциплін «Соціальна політика в Україні», «Соціальна робота в сфері зайнятості населення», «Організаційно-кадрова робота в системі соціального захисту» (довідка № 76/91-545 від 29.12.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійної наукової роботи автора. Всі викладені положення отримані особисто автором. З робіт, опублікованих у співавторстві, використано тільки ті ідеї і положення, які є результатом власної роботи дисертанта.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дисертації доповідались на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах: «Організаційно-управлінські та психологічні аспекти сучасного ринку праці України» (м. Київ, 2016–2019 рр.), «Університетська наука» (м. Маріуполь, 2017–2019 рр.), «Аналіз сучасних підходів до ефективного використання потенціалу економіки країни» (м. Дніпро, 2019 р.), «Тридцять дев'яти економіко-правові дискусії» (м. Львів, 2019 р.), «Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення» (м. Тернопіль, 2018 р.), «Підсумки розвитку наукової думки» (Івано-Франківськ, 2018 р.), «Актуальні проблеми створення інтелектуальних і індустріальних парків» (м. Київ, 2016 р.) та ін.

Публікації. За темою дослідження опубліковано 29 наукових праць загальним обсягом 22,8 д. а., з яких особисто автору належить 8,5 д. а., у тому числі 1 колективна монографія загальним обсягом 14,3 д. а., з яких особисто автору належить 0,65 д. а., 7 статей у наукових фахових виданнях України загальним обсягом 3,1 д. а., з яких особисто автору належить 2,9 д. а., у тому числі 5 одноосібних робіт у виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, загальним обсягом 2,1 д. а.

Обсяг і структура дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 199 сторінок друкованого тексту, включаючи 9 таблиць на 7 сторінках, 58 рисунків на 37 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету і задачі дослідження, його об'єкт і предмет, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «*Теоретико-методологічні засади дослідження ринку праці в контексті трудоресурсної волатильності*» досліджено теоретичні основи формування і розвитку ринку праці; проаналізовано методологічні засади регулювання ринку праці в контексті трудоресурсного забезпечення економіки; ідентифіковано організаційно-інфраструктурне забезпечення регулювання ринку праці в умовах трудоресурсної волатильності.

Соціально-економічний розвиток держави визначається станом ринку праці як важливого елементу ринкової економіки, який через забезпечення використання та відтворення трудового ресурсу впливає на динаміку економічного розвитку. В результаті дослідження теоретичних основ формування і розвитку ринку праці (В. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо, Ж. Б. Сей, Дж. С. Мілль, К. Маркс, У. Джевонс, В. Вальрас, Ф. Фелдстайн, Д. Гілдер, А. Маршал, А. Пігу, Дж. Кейнс, Р. Харрод, О. Домар, Дж. Стігліц, А. Лаффер, Дж. Гелбрейт та ін.) розроблено *генезис теорій ринку праці*. Відзначено, що особливістю вітчизняної економічної думки (М. Туган-Барановський, Д. Піхно, А. Антонович, М. Цитович, І. Вернадський, Г. Цехановецький, А. Камінка та ін.), яка сформувалась на постулатах західних економічних теорій, є її соціальна спрямованість.

На основі аналізу сучасних підходів до трактування поняття «ринок праці» (Д. Богиня, С. Бандур, І. Бондар, О. Грішнова, В. Васильченко, О. Волкова, С. Калініна, А. Колот, Е. Лібанова, Ю. Маршавін, В. Надрага, В. Петюх, Л. Шевченко, О. Чернявська та ін.) зроблено висновок, що *ринок праці* виступає сполучною ланкою між трудовими ресурсами та сферами економічної діяльності, забезпечуючи економіку необхідними кадрами та визначаючи кількісні та якісні параметри робочої сили. З використанням результатів систематизації різнорівневих факторів впливу на ринок праці (глобальних, інституціональних, локальних), розроблено *структурну схему функціонування ринку праці* в цільових координатах «розвиток виробництва, нові робочі місця ↔ розвиток робочої сили, життєві блага, нові покоління».

В результаті дослідження комплексу факторів прямого і опосередкованого впливу на розвиток ринку праці (політичних, економічних, демографічних, соціальних, інноваційно-технологічних, природно-кліматичних, екологічних, трудових ресурсних) зроблено висновок щодо домінуючої ролі *трудоресурсного чинника* (управління процесом формування трудових ресурсів у кількісному вимірі; забезпечення професійної підготовки трудових ресурсів; управління розподілом та перерозподілом трудових ресурсів; забезпечення повного та ефективного використання наявних трудових ресурсів), на основі чого доведено ключове значення просторово-трудоресурсного аспекту регулювання ринку праці як основи формування економічного потенціалу держави.

З урахуванням вищезазначеного, розроблено *класифікацію ринку праці* за такими ознаками: за просторово-територіальним аспектом регулювання (ринок праці метарівня; ринок праці макрорівня; ринок праці мезорівня; ринок праці мікрорівня; ринок праці нанорівня); за ступенем прогнозування (поточний; середньоперспективний; перспективний); за специфікою трудової діяльності (ринок праці найманої робочої сили; ринок праці індивідуальної зайнятості); за кон'юнктурою ринку праці (поточно-забезпечений трудовими ресурсами; перспективно-забезпечений трудовими ресурсами; волатильний ринок праці).

В результаті аналізу методологічних засад регулювання ринку праці (класична, неокласична, маржиналістська, монетаристська, кейнсіанська, інституціоналістська та інші економічні теорії) зроблено висновок, що ринок праці є складним багатогранним явищем з недосконалою системою саморегулювання. Обґрунтовано, що подолання *трудоресурсної волатильності*, яку визначено як нестабільний стан трудоресурсного забезпечення економіки, який є наслідком тривалого порушення функціонального зв'язку між структурно-галузевими потребами економіки у робочій силі і системою професійно-кваліфікаційної підготовки працівників, – виступає одним з основних індикаторів оцінки дієвості державної політики регулювання ринку праці.

За даних умов *регулювання ринку праці в умовах трудоресурсної волатильності*, спрямоване на формування сталої системи трудоресурсного забезпечення (випереджальне формування належних кількісних та якісних характеристик трудових ресурсів, що відповідають потребам економіки конкретної території у певний період часу), необхідно розглядати як сукупність методів та інструментів інституційно-організаційного впливу, за допомогою яких держава виконує взаємопов'язані функції щодо формування спрямованості системи трудоресурсного забезпечення на безперервне підвищення ефективності функціонування економіки.

Доведено, що в умовах трудоресурсної волатильності регулювання ринку праці потребує дотримання принципу просторово-орієнтованого регулювання, відповідно до

якого регуляторні методи мають визначатись в залежності від рівня трудоресурсного ризику, характерного для тієї чи іншої території. На основі ідентифікації чинників за-провадження просторово-орієнтованого регулювання ринку праці (обмеженість ресурсів; послаблення конкурентного середовища; зростання дисбалансу на ринку праці; зростання трудоресурсної волатильності) розроблено *схему диференціації методів регулювання ринку праці* за такими ознаками: за напрямом впливу (прямого впливу, непрямого впливу); за засобом реалізації (активні, пасивні); за формою впливу (кількісні, якісні); за об'єктом впливу (загальні, спеціальні); за тривалістю впливу (довгострокові, середньострокові, короткострокові); за рівнем впливу (загальнодержавні, регіональні, внутрішньофірмові); за засобом впливу (адміністративні, економічні, статистичні, організаційні, правові, інформаційні, соціально-психологічні, просторово-орієнтовані).

Виходячи з того, що дієвість регулювання ринку праці значною мірою залежить від багатоваріантного поєднання регуляторних методів та відповідних рівнів, розроблено *структурну схему піраміди цілей регулювання ринку праці* (рис. 1). Підкреслено, що оскільки рівні піраміди цілей регулювання ринку праці (які змістовно видозмінюються в процесі еволюції економічних відносин), знаходяться між собою в певній підпорядкованості, забезпечуючи одновекторність регуляторного впливу держави на ринок праці, відсутність дієвого регулювання на одному з рівнів призведе до порушення балансу на інших, що може спричинити порушення цілісності загального механізму регулювання ринку праці.

Рис. 1. Структурна схема піраміди цілей регулювання ринку праці

Оскільки трудоворесурсна волатильність виступає дисфункціональним чинником розвитку національної економіки, зроблено висновок, що організаційно-інфраструктурне забезпечення регулювання ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності слід розглядати як вертикально-інтегрований механізм. При цьому, хоча координуюча і контролююча функція регулювання ринку праці відводиться регіональному рівню (з урахуванням його економічних та трудоворесурсних можливостей), обґрунтовано, що формування регуляторного впливу на суб'єкти ринку праці (через економічні стимули та інституційні важелі) має генеруватись в межах певного територіального простору: локально-базовий рівень у вертикально-інтегрований системі управління ринком праці зумовлює цілі регулювання на регіональному рівні, обумовлюючи певні вимоги до формування інструментарію на національному рівні. З урахуванням вищевикладеного, запропоновано *компонентну модель організаційно-інфраструктурного забезпечення регулювання ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності*, важливим елементом якої виступають виробничо-освітні кластери. Підкреслено, що застосування даної моделі сприяє формуванню передумов продуктивної зайнятості, стабілізації демографічних і міграційних процесів, і як наслідок – економічному розвитку певної території.

На основі проведеного дослідження висунуто *гіпотезу*, що трудоворесурсна волатильність впливає на трансформацію механізмів регулювання ринку праці у напрямі домінування просторово-трудооресурсного аспекту регуляторного впливу держави на стан ринку праці, що обумовлює визначальну роль випереджального формування просторово-територіальної збалансованості ринку праці за професійно-освітньою складовою.

У другому розділі *«Соціально-економічний аналіз ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності»* проаналізовано стан і динаміку розвитку ринку праці України в контексті трудоворесурсної волатильності; оцінено вплив трудоворесурсної волатильності на розвиток ринку праці промислового регіону; здійснено суб'єктно-функціональний аналіз збалансованості регіонального ринку праці в аспекті протидії трудоворесурсній волатильності.

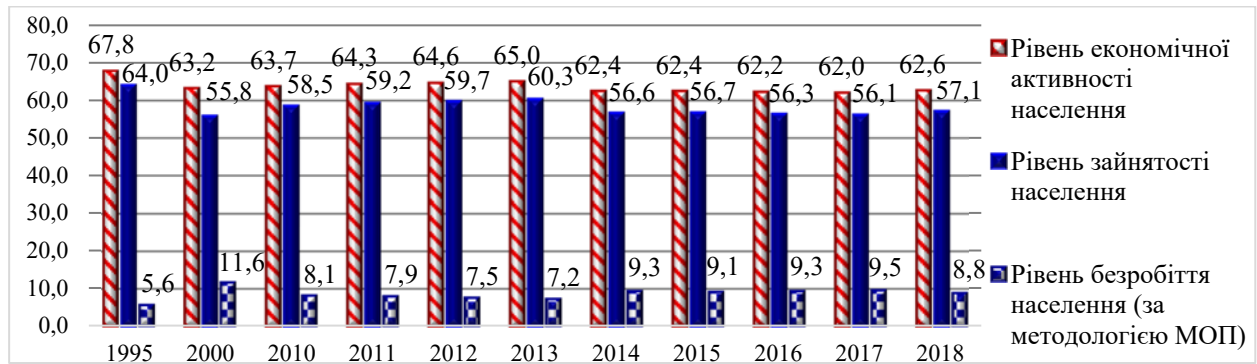
В результаті дослідження динаміки розвитку ринку праці України зроблено висновок, що сучасний стан ринку праці держави можна трактувати як зростання трудоворесурсної волатильності, перш за все, за вихідним (демографічним) індикатором: демографічна ситуація в країні (рис. 2) зумовлює сталість процесу звуженого відтворення національного трудового ресурсу і створює передумови нарощення негативних трудоворесурсних тенденцій на ринку праці держави, що вже у найближчій перспективі призведе до формування трудодефіцитної кон'юнктури останнього з одночасним збільшенням просторово-територіальної диференціації трудоворесурсного простору.

Оцінка динаміки основних показників розвитку ринку праці України (рис. 3) підтверджує, що головним проблемним питанням регулювання останнього стає трудоворесурсне забезпечення ендогенного економічного зростання, а саме пошук компенсаторних механізмів в освітньому, професійно-кваліфікаційному, міграційному розрізі (освітні та міграційні тенденції в Україні свідчать про зменшення рівня накопичення людського капіталу) з метою запобігання економічній стагнації.

Рис. 2. Динаміка чисельності наявного та постійного населення України у 1995–2018 рр., тис. осіб

В результаті оцінки впливу трудоресурсної волатильності на розвиток ринків праці промислових регіонів (Донецького, Дніпропетровського, Запорізького, Луганського) виокремлено негативний вплив демографічної, освітньої, міграційної детермінант трудоресурсного забезпечення (при певних внутрішніх відмінностях) на становлення та накопичення трудового ресурсу вказаних регіонів.

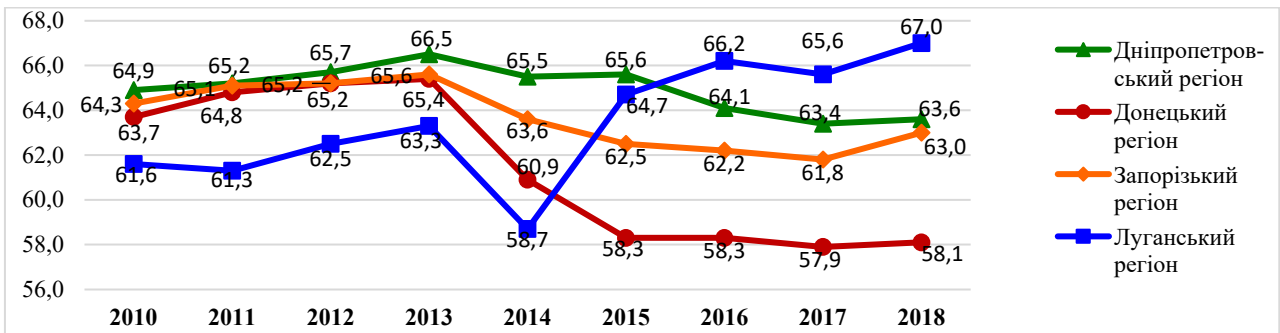

Рис. 3. Динаміка основних показників ринку праці України у 1995–2018 рр., % до всього населення у віці 15–70 років

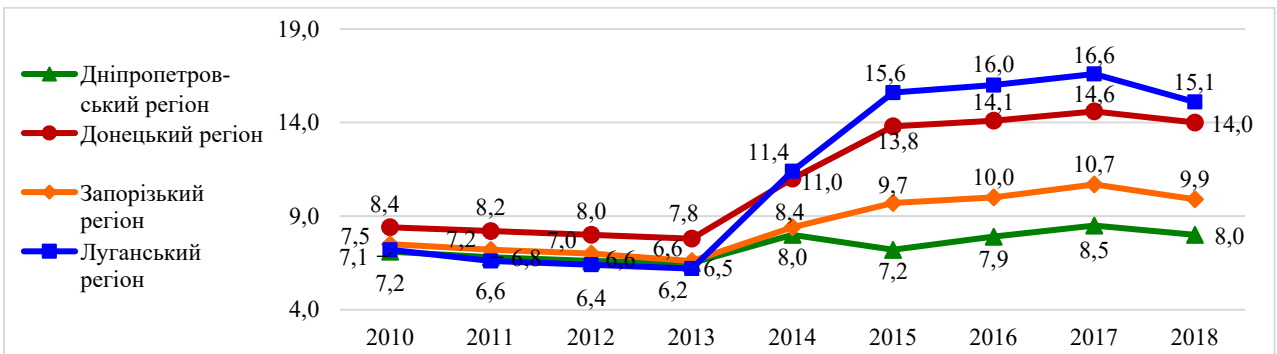
Так, чисельність наявного населення промислових регіонів протягом 2010–2018 рр. демонструє чітку тенденцію до скорочення: в Донецькому регіоні – на 226,2 тис. осіб (на 6,0%), в Дніпропетровському регіоні – на 124,4 тис. осіб (на 3,7%), Запорізькому регіоні – на 88,5 тис. осіб (на 4,9%), Луганському регіоні – на 143,8 тис. осіб (на 6,2%), – що є свідченням низького рівня відтворення регіонального трудового ресурсу (інтенсивність природного скорочення населення призводить до депопуляції на території промислових регіонів). Крім того, поступова трансформація тимчасової зовнішньої міграції у постійну призводить до незворотних втрат трудового ресурсу, і стає серйозною загрозою для економіки промислових регіонів.

Встановлено, що на фоні зменшення рівня економічної активності населення промислових регіонів (за виключенням Луганського) (рис. 4), спостерігається різноспрямованість тенденцій зміни рівнів зайнятості (протягом 2013–2018 рр. рівень зайнятості в Донецькому регіоні скоротився на 10,3%, Дніпропетровському – на 3,5%, Запорізькому – на 4,6%, Луганському – на 2,5%) і безробіття (рис. 5), на основі чого зроблено висновок, що вагомою причиною стагнації регіональних господарських систем є деформація освітньо-кваліфікаційної складової трудоресурсного забезпечення, що потребує удосконалення регулювання ринків праці промислових регіонів з

урахуванням спрямованості поточних та перспективних потреб економіки в робочій силі, і зумовлює важливість розробки відповідних прогнозів на регіональному рівні.

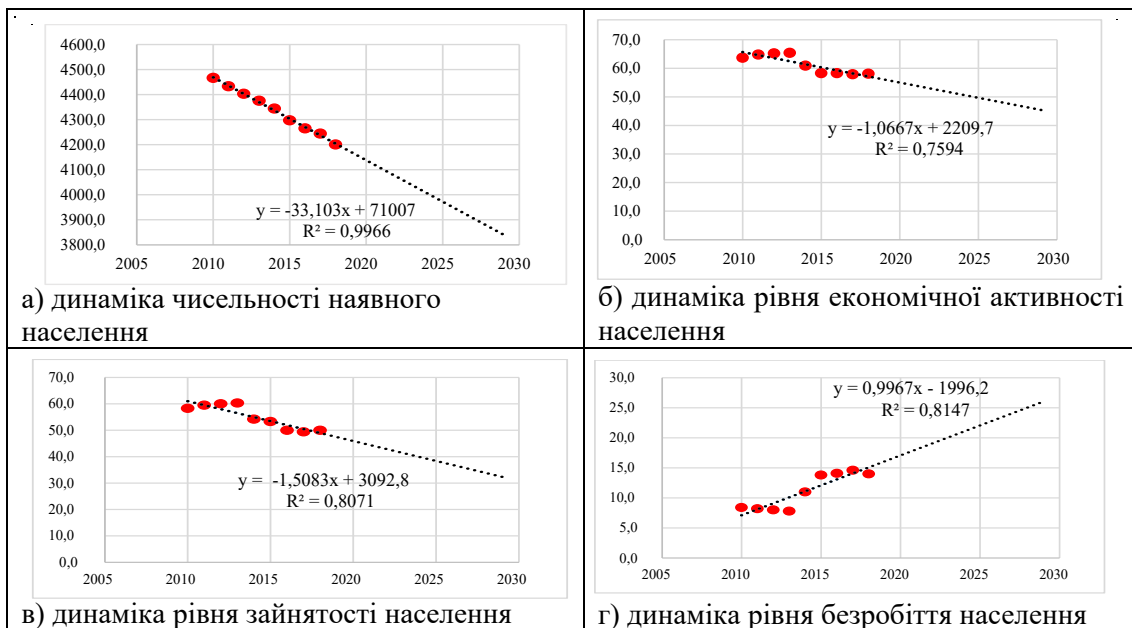

Рис. 4. Динаміка рівня економічної активності населення промислових регіонів України у віці 15–70 років у 2010–2018 рр., %

Рис. 5. Динаміка рівня безробіття населення промислових регіонів України у віці 15–70 років у 2010–2018 рр.

На основі прогнозування індикаторів трудових ресурсного забезпечення у регіональному розрізі (рис. 6) зроблено висновок щодо необхідності удосконалення механізмів регулювання ринку праці промислових регіонів у напрямку випереджального формування збалансованості ринку праці за освітньою складовою.

Рис. 6. Динаміка індикаторів трудових ресурсного забезпечення Донецького регіону у 2010–2030 рр., %

Як свідчать результати суб'єктно-функціонального аналізу збалансованості ринку праці промислових регіонів, кваліфікаційний дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили безпосередньо пов'язаний з недовикористанням наявного трудового ресурсу, що зумовило доцільність визначення перспективних професійно-освітніх мотивів молоді щодо вибору сфери професійної діяльності, здійсненого на прикладі м. Маріуполь (місто перебуває у стані трудоворесурсної волатильності за освітнім індикатором).

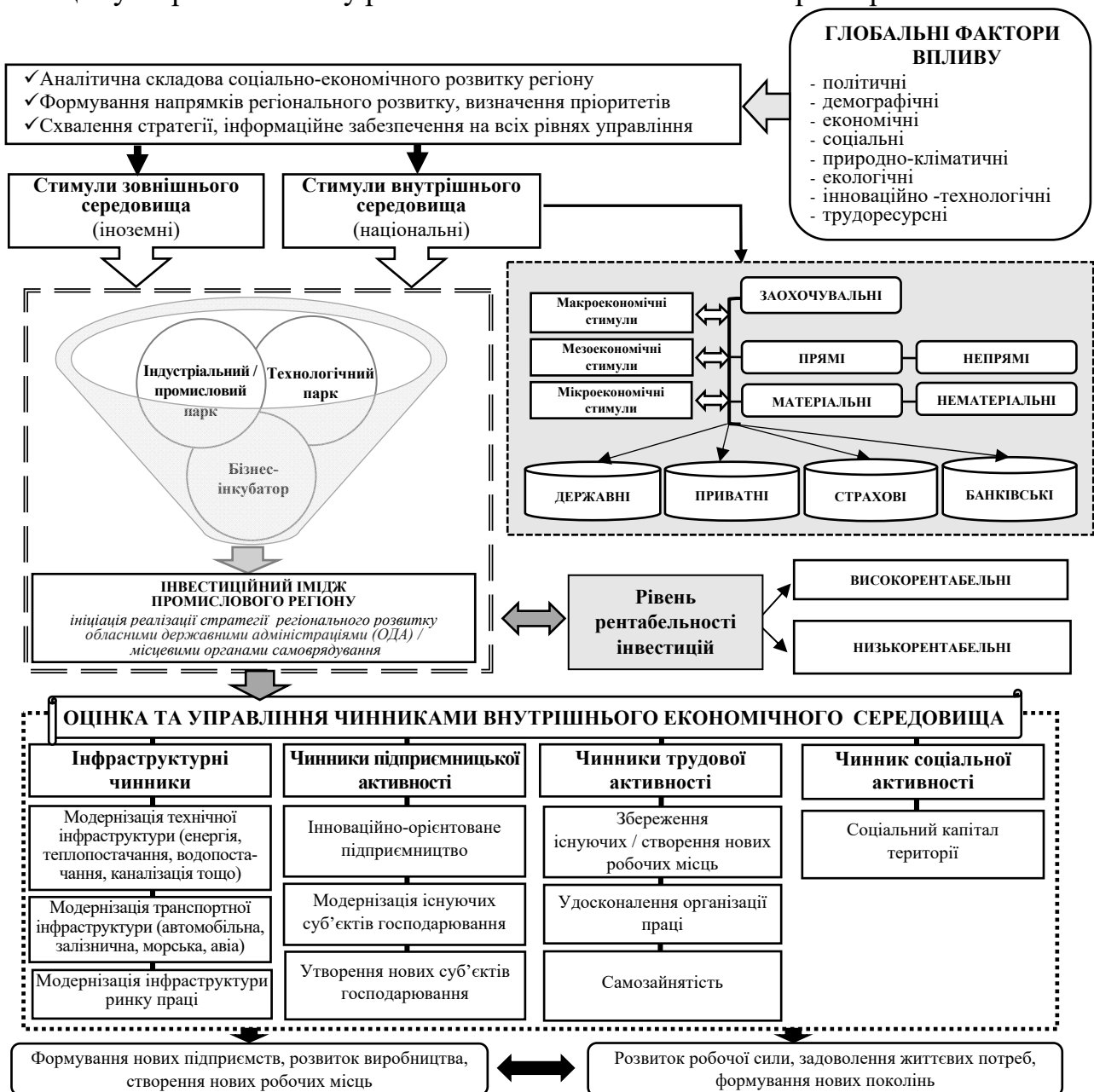
Підкреслено, що усвідомлення молоддю важливості отримання освіти та побудови професійного плану, з одного боку, і несформоване уявлення щодо побудови професійної кар'єри, з іншого, визначає важливість формування системи профорієнтації, спрямованої на реалізацію особистісного потенціалу. Так, хоча опитування відбувалось серед учнів промислового міста (618 осіб із 5264, що навчаються у загальноосвітніх навчальних закладах), побудову кар'єри у промисловості планує лише 4,3% респондентів (що призведе до нарощування дефіциту кадрів на промислових підприємствах міста), в той час як більш привабливими для молоді є такі галузі, як економіка і фінанси (13,8%), юриспруденція (9,1%), управління (7,9%). При тому, що найбільш затребуваними професіями на ринку праці міста є кваліфіковані робітники з інструментом, робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування і машин, – більшість респондентів відзначили неперестигність робітничих професій, що свідчить про зростання волатильності ринку праці міста за освітнім індикатором. Крім того, 17,3% респондентів планують здійснювати працевлаштування за кордоном. Позитивним для ринку праці міста є те, що дієвим чинником підвищення зайнятості, за оцінками молоді, і вагомим фактором соціально-економічного розвитку виступає молодіжне підприємництво.

В результаті опитування суб'єктів господарювання (2246 підприємств, з них 1006 – юридичні особи, 1240 – фізичні особи підприємці) щодо оцінювання перспективного попиту на робочу силу встановлено, що хоча переважна більшість респондентів (83,3%) не мають поточної потреби в працівниках, вже у найближчій перспективі спостерігатиметься зростання кваліфікаційного дисбалансу (70,1% роботодавців не задоволені рівнем компетенцій робочої сили), що підтверджує теоретичний висновок щодо необхідності створення в рамках системи регулювання ринку праці виробничо-освітніх кластерів як засобу випереджального збалансування ринку праці промислових регіонів в умовах трудоворесурсної волатильності.

У третьому розділі *«Удосконалення регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності»* ідентифіковано перспективні інституційно-організаційні важелі забезпечення збалансованості регіонального ринку праці; визначено перспективні напрямки подолання трудоворесурсної волатильності ринку праці промислового регіону; запропоновано формування виробничо-освітніх кластерів як напряму протидії трудоворесурсній волатильності ринку праці промислового регіону.

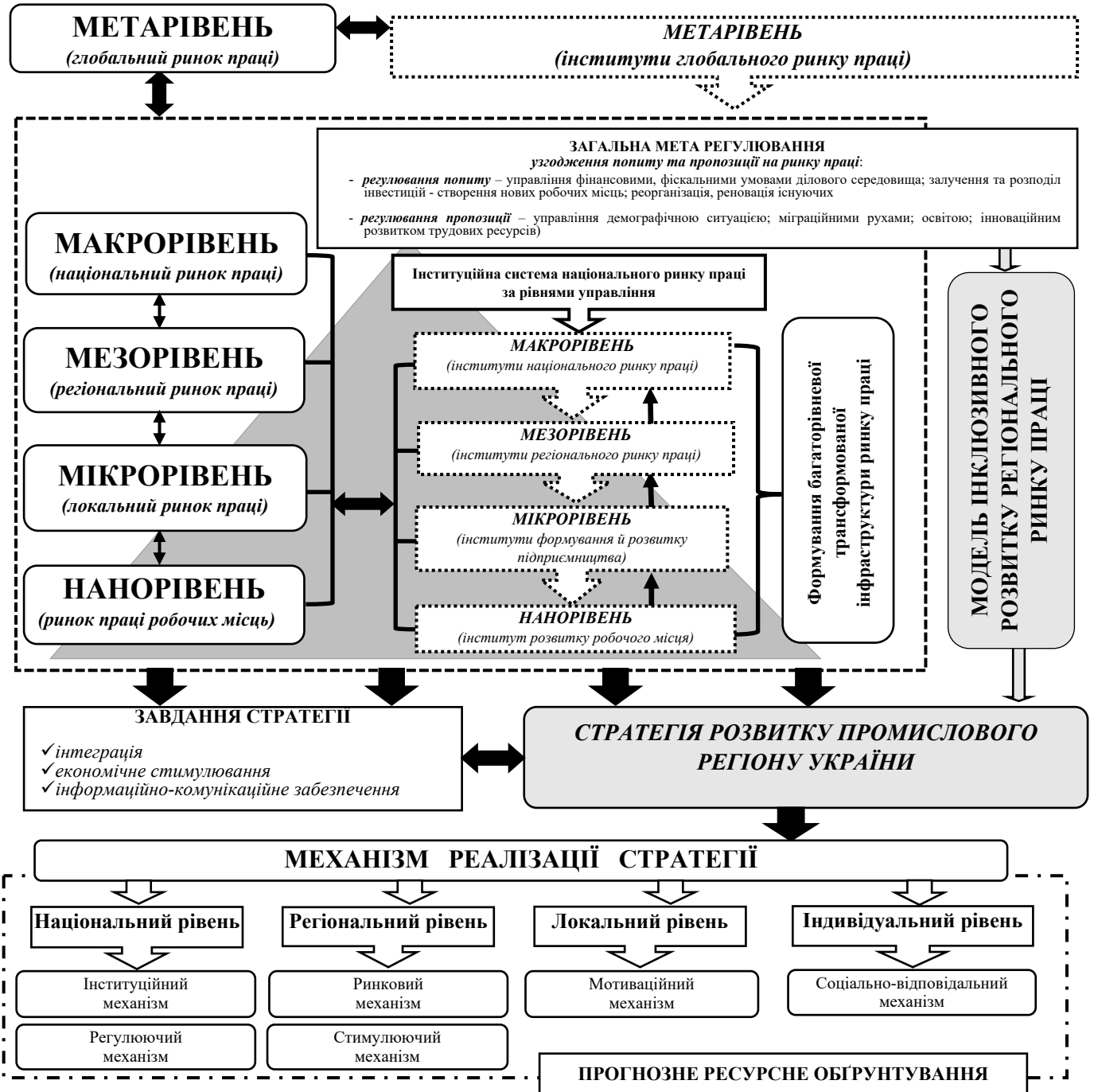
Нарощення трудоворесурсної волатильності ринку праці вимагає розробки комплексу заходів регуляторного впливу, спрямованих на збереження і відтворення трудового ресурсу, створення нових робочих місць, забезпечення продуктивної зайнятості, що потребує гнучкого і оперативного реагування з боку інститутів ринку праці.

В результаті ідентифікації інституційно-організаційних важелів забезпечення збалансованості ринку праці (на метарівні, макрорівні, мезорівні, мікрорівні, нанорівні) зроблено висновок, що регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності має бути спрямованим на формування цілісного регуляторного механізму, орієнтованого на забезпечення розвитку трудового потенціалу як важливого ресурсу сталого економічного розвитку регіону. Обґрунтовано доцільність реалізації *концептуальної стратегії інклюзивного розвитку ринку праці промислового регіону* (рис. 7) як перспективного важеля збалансованості зазначеного ринку, основними детермінантами якої є інтеграція, економічне стимулювання, інформаційно-комунікаційне забезпечення. Виходячи з того, що промислове виробництво на сучасному етапі недоотримує необхідний для розвитку трудоворесурсний потенціал, підкреслено важливість прогнозного обґрунтування джерел формування зазначеного потенціалу на регіональному рівні за кількісними і якісними параметрами.

Рис. 7. Концептуальна схема стратегії інклюзивного розвитку ринку праці промислового регіону

В процесі визначення перспективних напрямків подолання трудоворесурсної волатильності ринку праці промислового регіону доведено, що концептуальну стратегію інклюзивного розвитку ринку праці необхідно розглядати як процес розширення можливостей суб'єктів останнього, спрямований на підвищення рівня добробуту (як чинника регіонального розвитку). Даний висновок покладено в основу розробленого *організаційно-економічного механізму регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності* (рис. 8), який є втіленням структурованих підходів до побудови вказаної стратегії (передача імпульсу на наступний рівень регулювання, узгодження професійно-кваліфікаційної структури пропозиції робочої сили з техніко-технологічними параметрами робочих місць тощо).

Рис. 8. Організаційно-економічний механізм регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності

Обґрунтовано, що проблему професійно-кваліфікаційного дисбалансу попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці промислових регіонів необхідно розглядати в контексті відтворення трудового ресурсу відповідно до вимог економічного розвитку держави (у просторово-трудоресурсному вимірі). Підкреслено, що потужною функціональною системою інфраструктурної підтримки реалізації запропонованого механізму виступає державна служба зайнятості України, одним з пріоритетів діяльності якої на регіональному рівні стає клієнтоорієнтованість як стандарт послуг у напрямку нівелювання впливу трудоресурсної волатильності.

Оскільки забезпечення інклюзивного розвитку ринку праці промислових регіонів в умовах трудоресурсної волатильності висуває високі вимоги до якості робочої сили (за освітнім індикатором), обґрунтовано доцільність створення на базі обласних центрів зайнятості *єдиної інформаційної системи (Regional portal of job)*, адаптованої до стратегії інклюзивного розвитку ринку праці промислового регіону, що дозволить вирішувати протиріччя між наявними об'єктивними потребами економіки в робочій силі та суб'єктивною професійною спрямованістю трудового ресурсу.

Виходячи з того, що концептуальна стратегія інклюзивного розвитку ринку праці промислового регіону відіграватиме регулюючу і стимулюючу роль у забезпеченні розвитку регіональної економіки, зроблено висновок, що безперервне професійне орієнтування та формування виробничо-освітніх кластерів на локально-базовому рівні виступає основним важелем протидії трудоресурсній волатильності у регіональному вимірі.

Таким чином, найбільш дієвими напрямками усунення дисбалансу попиту та пропозиції на ринку праці промислового регіону визначено такі: постійне якісне інформаційне забезпечення; стратегічне професійне спрямування; безперервне професійне орієнтування. З урахуванням вищевикладеного розроблено *концептуально-інституційний механізм регулювання ринку праці в умовах трудоресурсної волатильності* (рис. 9), базовою умовою результативного застосування якого виступає формування виробничо-освітніх кластерів в контексті реалізації стратегії інклюзивного розвитку ринку праці промислових регіонів.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження вирішено важливе наукове завдання розвитку теоретико-методологічних основ дослідження ринку праці в контексті трудоресурсної волатильності та розробки концептуального забезпечення регулювання ринку праці промислового регіону у просторово-трудоресурсному вимірі.

В результаті проведеного дослідження зроблено такі висновки.

1. На основі дослідження теоретичних основ формування і розвитку ринку праці розроблено *генезис теорій ринку праці*, зроблено висновок, що *ринок праці* виступає сполучною ланкою між ресурсами праці та сферами економічної діяльності, забезпечуючи економіку необхідними кадрами та визначаючи кількісні і якісні параметри робочої сили, – з урахуванням чого розроблено *структурну схему функціонування ринку праці*, яка враховує дію глобальних, інституційних, локальних факторів впливу на ринок праці.

2. Обґрунтовано провідну роль *трудоресурсного чинника* серед факторів прямого і опосередкованого впливу на розвиток ринку праці, на основі чого доведено ключове значення просторово-трудоресурсного аспекту регулювання ринку праці як базису формування економічного потенціалу держави, розроблено *класифікацію ринку праці* (за просторово-територіальним аспектом регулювання; за ступенем прогнозування; за специфікою трудової діяльності; за кон'юнктурою ринку праці).

3. В результаті аналізу методологічних засад регулювання ринку праці *трудоресурсну волатильність* запропоновано розуміти як нестабільний стан трудоресурсного забезпечення економіки, який є наслідком тривалого порушення функціонального зв'язку між структурно-галузевими потребами економіки у робочій силі і системою професійно-кваліфікаційної підготовки працівників.

4. Доведено, що в умовах трудоресурсної волатильності регулювання ринку праці потребує дотримання принципу просторово-орієнтованого регулювання (відповідно до якого регуляторні методи мають визначатись в залежності від рівня трудоресурсного ризику, характерного для тієї чи іншої території), розроблено *схему диференціації методів державного регулювання ринку праці* (за напрямом впливу; за засобом реалізації; за формою впливу; за об'єктом впливу; за тривалістю впливу; за рівнем впливу; за засобом впливу). З урахуванням того, що дієвість регулювання ринку праці значною мірою визначається багатоваріантністю поєднання методів та рівнів зазначеного регулювання, розроблено *структурну схему піраміди цілей регулювання ринку праці*.

5. Зроблено висновок, що організаційно-інфраструктурне забезпечення регулювання ринку праці в умовах трудоресурсної волатильності слід розглядати як вертикально-інтегрований механізм, з урахуванням чого розроблено *компонентну модель організаційно-інфраструктурного забезпечення регулювання ринку праці в умовах трудоресурсної волатильності*. Висунуто *гіпотезу*, що трудоресурсна волатильність впливає на трансформацію механізмів регулювання ринку праці у напрямі домінування просторово-трудоресурсного аспекту регуляторного впливу держави на стан ринку праці, що обумовлює визначальну роль випереджального формування просторово-територіальної збалансованості ринку праці за професійно-освітньою складовою.

6. В результаті проведеного дослідження зроблено висновок, що сучасний стан ринку праці України характеризується зростанням трудоресурсної волатильності держави за вихідним (демографічним) індикатором, що вже у найближчій перспективі призведе до формування трудодефіцитної ситуації в економіці з одночасним збільшенням просторово-територіальної диференціації трудоресурсного простору. При цьому головним питанням регулювання ринку праці стає пошук компенсаторних механізмів в освітньому, професійно-кваліфікаційному, міграційному розрізі.

7. В результаті оцінки впливу трудоресурсної волатильності на розвиток ринків праці промислових регіонів (Донецького, Дніпропетровського, Запорізького, Луганського) виокремлено негативний вплив демографічної, освітньої, міграційної детермінант трудоресурсного забезпечення на формування та накопичення трудового ресурсу регіонів. На основі прогнозування індикаторів трудоресурсного забезпечення у регіональному розрізі зроблено висновок щодо необхідності удосконалення державних механізмів регулювання ринку праці у напрямку випереджального формування збалансованості останнього за освітньою складовою.

8. На основі суб'єктно-функціонального аналізу збалансованості ринку праці промислових регіонів встановлено, що кваліфікаційний дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили безпосередньо пов'язаний з недовикористанням наявного трудового ресурсу, що зумовило доцільність визначення перспективних професійно-освітніх мотивів молоді щодо вибору сфери професійної діяльності (на прикладі м. Маріуполь) та дозволило зробити висновок щодо необхідності створення в рамках системи регулювання ринку праці виробничо-освітніх кластерів.

9. В результаті ідентифікації перспективних інституційно-організаційних важелів забезпечення збалансованості ринку праці зроблено висновок, що регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності має бути спрямованим на формування цілісного регуляторного механізму, орієнтованого на розвиток трудового потенціалу як важливого ресурсу сталого економічного розвитку регіону. Обґрунтовано доцільність реалізації *концептуальної стратегії інклюзивного розвитку ринку праці регіону*, основними детермінантами якої є інтеграція, економічне стимулювання, інформаційно-комунікаційне забезпечення.

10. В ході оцінки перспектив подолання трудоворесурсної волатильності ринку праці промислового регіону доведено, що концептуальну стратегію інклюзивного розвитку ринку праці необхідно розглядати як процес розширення можливостей суб'єктів останнього, спрямований на підвищення рівня добробуту (як чинника регіонального розвитку). Розроблено *організаційно-економічний механізм регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності* як втілення структурованих підходів до побудови концептуальної стратегії інклюзивного розвитку ринку праці регіону.

11. Зроблено висновок, що безперервне професійне орієнтування і формування виробничо-освітніх кластерів на локально-базовому рівні (спрямованих на якісне та постійне інформаційне забезпечення, безперервне професійне орієнтування, стратегічне професійне визначення) виступає основним важелем протидії трудоворесурсній волатильності ринку праці промислового регіону, з урахуванням чого розроблено *концептуально-інституційний механізм регулювання ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності*, базовою умовою результативного застосування якого виступає формування виробничо-освітніх кластерів в контексті реалізації стратегії інклюзивного розвитку ринку праці промислових регіонів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Міщенко С. О. Соціально-правові основи соціального захисту безробітного населення в умовах економічної нестабільності: проблеми та шляхи їх вирішення [Розділ 3 ч. 3.3]. Соціальний захист населення сучасної України: проблеми та шляхи їх вирішення : кол. монографія. Маріуполь : ПДТУ, 2017. С. 146–159 (14,3 д.а. / 0,65 д.а).

Особистий внесок здобувача: проаналізовано соціально-правові основи соціального захисту безробітного населення в умовах економічної нестабільності.

Публікації у наукових фахових виданнях, у тому числі

виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз:

2. Міщенко С. О. До питання регулювання ринку праці: багатоваріативний підхід. Ринок праці та зайнятість населення. 2019. № 4. С. 71–79 (0,5 д.а.).

3. Міщенко С. О. Закономірності формування і розвитку ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності: теоретико-методологічний аспект. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. 2019. Вип. 37. С. 86–97 (0,4 д.а.) *(видання включено до міжнародних наукометричних баз, зокрема Index Copernicus)*.

4. Міщенко С. О. Інноваційні сервіси з профорієнтації як інструмент збалансування сучасного ринку праці. Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. 2018. Т. 23, вип. 6. С. 135–140 (0,5 д.а.) *(видання включено до міжнародних наукометричних баз, зокрема Index Copernicus)*.

5. Міщенко С. О. Використання світового досвіду створення нових робочих місць в сучасних умовах. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. 2017. Вип. 33. С. 161–166 (0,4 д.а.) *(видання включено до міжнародних наукометричних баз, зокрема Index Copernicus)*.

6. Міщенко С. О. Молодіжне безробіття: тенденції, проблеми, перспективи. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : зб. наук. пр. Маріуполь : ПДТУ, 2017. Вип. 16. С. 297–301 (0,4 д.а.) *(видання включено до міжнародних наукометричних баз, зокрема Index Copernicus)*.

7. Міщенко С. О., Чуприн Ю. П. Особливості використання професійного рекрутингу Маріупольським міським центром зайнятості в сучасних економічних умовах. Ринок праці та зайнятість населення. 2017. № 2. С. 86–93 (0,5 д.а. / 0,3 д.а.).

Особистий внесок здобувача: розроблено нові підходи до організації роботи міських центрів зайнятості у напрямку обслуговування безробітного населення та роботодавців відповідно до індивідуальних потреб.

8. Міщенко С. О. Зарубіжний досвід державного стимулювання щодо створення нових робочих місць. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : зб. наук. пр. Маріуполь : ПДТУ, 2016. Вип. 14. С. 237–242 (0,4 д.а.) *(видання включено до міжнародних наукометричних баз, зокрема Index Copernicus)*.

Публікації в інших виданнях:

9. Міщенко С. О. Формування і розвиток ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності. Організаційно-управлінські та психологічні аспекти сучасного ринку праці України : тези доп. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців, м. Київ, 29 жовт. 2019 р. Київ : ІПК ДЗСУ, 2019. С. 412–416 (0,2 д.а.).

10. Міщенко С. О. Безробіття як негативне явище в умовах трудоворесурсної волатильності. Тридцять дев'яти економіко-правові дискусії : міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Львів, 26 лип. 2019 р. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3031/> (0,2 д.а.).

11. Міщенко С. О. Профорієнтація як дієвий засіб формування трудових ресурсів в умовах трудоворесурсної волатильності ринку праці. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку економіки, обліку, фінансів і права : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 12 лип. 2019 р. : у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 1. С. 51–53 (0,2 д.а.).

12. Міщенко С. О. Державна служба зайнятості, як інститут регулювання ринку праці: зарубіжний досвід та практика України. Аналіз сучасних підходів до ефективного використання потенціалу економіки країни : матеріали міжнар. наук.-

практ. конф., м. Дніпро, 19 січ. 2019 р. : у 2 ч. Дніпро : Перспектива, 2019. Ч. 2. С. 14–18 (0,25 д.а.).

13. Міщенко С. О., Ташкінова О. А., Тоцька К. С. Сучасний стан та перспективи професійного самовизначення здобувачів освіти загальноосвітніх навчальних закладів м. Маріуполь: за матеріалами соціологічного дослідження. Грані. 2018. № 9. С. 58–66. (0,5 д.а. / 0,25 д.а.) *(видання включено до міжнародних наукометричних баз, зокрема Index Copernicus)*.

Особистий внесок здобувача: проаналізовано особливості професійного самовизначення учнівської молоді м. Маріуполь.

14. Міщенко С. О., Канівець О. П. Соціальне становлення молоді в контексті професійного самовизначення. Соціальна робота і проблеми міграційних процесів у глобалізованому світі : матеріали наук.-практ. конф., м. Чернівці, 3–4 трав. 2018 р. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2018. С. 90–93 (0,3 д.а. / 0,2 д.а.).

Особистий внесок здобувача: запропоновано напрямки удосконалення роботи державної служби зайнятості України щодо профорієнтаційної роботи з молоддю.

15. Міщенко С. О. Професійна орієнтація молоді – шляхи вдосконалення. Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення : зб. тез доп. міжнар. наук. інтернет-конф., м. Тернопіль, 11 груд. 2018 р. Тернопіль, 2018. Вип. 34, ч. 2. С. 90–92 (0,2 д.а.).

16. Міщенко С. О. Соціальний захист безробітного населення в умовах економічної нестабільності: соціально-правовий аспект. Университетская наука – 2017. Социальная работа. Социология : сб. материалов XIII междунар. науч.-практ. конф., г. Мариуполь, 18–19 мая 2017 г. Мариуполь : ПГТУ, 2017. С. 134–140 (0,3 д.а.).

17. Міщенко С. О. Створення індустріальних парків – дієвий механізм вирішення проблем зайнятості в регіонах України. Організаційно-управлінські та психологічні аспекти сучасного ринку праці України : тези доп. V Всеукр. наук.-практ. конф. студентів та аспірантів, м. Київ, 24 листоп. 2016 р. Київ : ІПК ДСЗУ, 2016. С. 180–182 (0,2 д.а.).

Всього в інших виданнях опубліковано 21 роботу загальним обсягом 5,4 д.а., з яких особисто автору належить 4,95 д.а.

АНОТАЦІЯ

Міщенко Світлана Олегівна. «Регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. – Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, Київ, 2020.

Дисертаційну роботу присвячено розвитку теоретико-методологічних основ дослідження ринку праці та розробці науково-практичних рекомендацій щодо регулювання ринку праці промислового регіону з урахуванням проявів трудоворесурсної волатильності.

Досліджено теоретичні основи формування і розвитку ринку праці; проаналізовано методологічні засади регулювання ринку праці в контексті трудоворесурсного

забезпечення економіки; ідентифіковано організаційно-інфраструктурне забезпечення регулювання ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності.

Прованалізовано стан і динаміку розвитку ринку праці України в контексті трудоворесурсної волатильності; оцінено вплив трудоворесурсної волатильності на розвиток ринку праці промислового регіону; здійснено суб'єктно-функціональний аналіз збалансованості регіонального ринку праці в аспекті протидії трудоворесурсній волатильності.

Ідентифіковано перспективні інституційно-організаційні важелі забезпечення збалансованості ринку праці на регіональному рівні; визначено перспективні напрямки подолання трудоворесурсної волатильності ринку праці промислового регіону; запропоновано формування виробничо-освітніх кластерів як наряду протидії трудоворесурсній волатильності ринку праці промислового регіону.

Ключові слова: ринок праці, розвиток ринку праці, регулювання ринку праці, ринок праці промислового регіону, трудоворесурсна волатильність, трудоворесурсне забезпечення економіки, виробничо-освітні кластери.

АННОТАЦІЯ

Мищенко Светлана Олеговна. «Регулирование рынка труда промышленного региона в условиях трудоворесурсной волатильности». – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.07 – демография, экономика труда, социальная экономика и политика. – Институт подготовки кадров государственной службы занятости Украины, 2020.

Диссертационная работа посвящена развитию теоретико-методологических основ исследования рынка труда и разработке научно-практических рекомендаций по регулированию рынка труда промышленного региона с учетом проявлений трудоворесурсной волатильности

Исследованы теоретические основы формирования и развития рынка труда; проанализированы методологические основы регулирования рынка труда в контексте трудоворесурсного обеспечения экономики; идентифицировано организационно-инфраструктурное обеспечение регулирования рынка труда в условиях трудоворесурсной волатильности.

Приведен генезис теорий рынка труда; предложена структурная схема функционирования рынка труда; дано определение понятия «труворесурсная волатильность»; разработана структурная схема пирамиды целей регулирования рынка труда; сформирована структурная модель организационно-инфраструктурного обеспечения регулирования рынка труда в условиях трудоворесурсной волатильности.

Проанализировано состояние и динамика развития рынка труда Украины в контексте трудоворесурсной волатильности; оценено влияние трудоворесурсной волатильности на развитие рынка труда промышленного региона; осуществлен суб'єктно-функціональний аналіз сбалансованности регионального рынка труда в аспекте противодействия трудоворесурсной волатильности.

Сделан вывод о нарастании трудоворесурсной волатильности на рынке труда Украины; установлено негативное влияние демографической, образовательной, миграционной детерминант трудоворесурсного обеспечения на рынок труда

промышленных регионов; осуществлено прогнозирование индикаторов трудоресурсного обеспечения.

Идентифицированы перспективные институционально-организационные рычаги обеспечения сбалансированности рынка труда на региональном уровне; определены перспективные направления преодоления трудоресурсной волатильности рынка труда промышленного региона; предложено формирование производственно-образовательных кластеров как направления противодействия трудоресурсной волатильности рынка труда промышленного региона.

Обоснована необходимость реализации концептуальной стратегии инклюзивного развития рынка труда промышленного региона; предложен организационно-экономический механизм регулирования рынка труда промышленного региона в условиях трудоресурсной волатильности; разработан концептуально-институциональный механизм регулирования рынка труда в условиях трудоресурсной волатильности.

Ключевые слова: рынок труда, развитие рынка труда, регулирование рынка труда, рынок труда промышленного региона, трудоресурсная волатильность, трудоресурсное обеспечение экономики, производственно-образовательные кластеры.

SUMMARY

Svitlana O. Mishchenko. Regulation of the labor market of an industrial region in conditions of labor force volatility. – Manuscript.

Thesis submitted in fulfillment of the requirements for the degree of Candidate of Science in Economics, specialty 08.00.07 – Demography, Labor Economy, Social Economy and Policy. – Institute of Personal Training of the State Employment Service of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine. – Kyiv, 2020.

Thesis is devoted to development of theoretical and methodological bases of labor market research and development of scientific and practical recommendations on the regulation of the labor market of the industrial region, taking into account the manifestations of labor force volatility.

Theoretical bases of formation and development of the labor market are investigated; methodological principles of labor market regulation in the context of labor forces provision of the economy are analyzed; the organizational and infrastructural support of labor market regulation in the conditions of labor resource volatility is identified.

The conditions and dynamics of the labor market development of Ukraine in the context of labor volatility are analyzed; the impact of labor force volatility on the labor market development of the industrial region is assessed; subjective and functional analysis of the balancing of the regional labor forces market in the aspects of counteracting labor forces volatility is committed.

Institutional and organizational advanced levers to ensure the balancing of the regional labor market are identified; the promising avenue of overcoming labor force volatility of the labor market of the industrial region are determined; the formation of industrial and educational clusters as a direction of counteracting labor force volatility of the labor market of the industrial region is proposed.

Key words: labor market, labor market development, labor market regulation, labor market of the industrial region, labor force volatility, labor supply of the economy, production and educational clusters.

Віддруковано з оригінал-макета замовника

Підписано до друку 17.12.2020 р. Зам № ____
Формат 60x90 1/16. Папір офсетний. Друк – цифровий
Наклад 100 прим. Ум. друк. арк. 0,9
Друк ЦП «КОМПРИНТ». Свідоцтво ДК №4131 від 04.08.2011 р.
м. Київ, вул. Предславинська, 28
095-941-84-99, 067-209-54-30
email: komprint@ukr.net